

FRA DARINKO MIKULIĆ

(1919.-1945.)

Fra Darinko je rođen 16. prosinca 1919. u Kočerinu, u zaseoku Podkraj. Roditelji su mu bili Grgo i Matija rođ. Zovko. Kršten je sutradan u župnoj crkvi u Kočerinu.¹ Bio je član Hercegovačke franjevačke provincije. Za svećenika je zaređen u ljeto 1943. I on je jedan među tisućama koji su krajem rata krenuli prema austrijskog granici. Završio je u partizanskom zarobljeništvu, u sabirnom logoru u Krapini kod škole. Potom je sa skupinom svećenika smješten u franjevačkom samostanu u Krapini. Tu ih je OZN-a držala zatočene. Partizani su ga ubili u Maceljskoj šumi u blizini Krapine, na lokalitetu zvanom Lepa bukva, u noći između 4. i 5. lipnja 1945. u 26. god. života, 8. god. redovništva i 2. god. svećeništva.²

Školovanje

O djetinjstvu Bože - fra Darinka Mikulića ne znamo previše. On sam u svome je Osobniku iz 1944. napisao da je pučku školu završio u Kočerinu, klasičnu srednju školu na Širokom Brijegu, te da je godine 1940. položio maturalni ispit. Bogoslovni studij završio je u Mostaru. U vojsci nije bio jer je "odredbom ministarstva Domobranstva, kao svećenik privremeno oslobođen od vojne obveze". Naveo je i da razumije jezike: latinski, francuski, grčki (klasični) i srpski.³

O njegovu školovanju na Širokom Brijegu imamo detaljne podatke. Valja napomenuti samo da je u ono vrijeme pučka škola trajala četiri godine, a srednja škola

---

1 Arhiv Provincije: Imenik franjevaca, str. 64, br. 567.

2 Andrija NIKIĆ, *Hercegovački franjevački mučenici*, str. 157-158; Ante MARIĆ, *Tragom ubijenih hercegovačkih fratara*, str. 59-60; Anto BAKOVIĆ, *Hrvatski martirologij XX. stoljeća*, str. 438; Robert JOLIĆ, *Leksikon hercegovačkih franjevaca*, II. izd., Mostar, 2023., str. 277-278.

3 Arhiv Provincije: Osobnik ispunjen 18. travnja 1944., ff. 151-153.

osam godina. Božo Mikulić u prvi razred upisao se šk. god. 1930./31. U razredu je bilo 50 učenika, a razrednik je bio prof. dr. fra Marko Dragičević. Božo je prošao dobrim uspjehom. Čini se da je prvi razred završio kao vanjski đak, jer je krajem kolovoza 1931. provincijal poslao obavijest upravi gimnazije da su neki đaci primljeni u sjemenište, među njima i Božo Mikulić, koji je trebao poći u drugi razred. Drugi razred pohađao je šk. god. 1931./32. Razrednik mu je bio dr. fra Didak Burić. Na kraju godine propao je iz povijesti, te je polagao popravni ispit, ali ga nije položio. Povijest mu je predavao dr. fra Fabijan Paponja. Stoga je drugi razred morao ponoviti. Razrednik mu je sada bio dr. fra Svetozar Petric, a u razredu su bila 64 učenika. Sad je razred završio dobrim uspjehom. U trećem razredu je šk. god. 1933./34. Razrednik mu je opet dr. fra Didak Burić, a u razredu je bilo 49 učenika. Ovaj je razred Božo položio vrlo dobrim uspjehom. Četvrti razred završio je u šk. god. 1934./35. i opet prošao vrlo dobrim uspjehom. Razrednik mu je bio isti, a u razredu je bilo 45 učenika. Niži tečajni ispit ("malu maturu") polagao je u lipnju 1935. i položio ga odličnim uspjehom. Peti razred Božo je završio šk. god. 1935./36. U razredu je bilo 46 učenika, a razrednik je bio dr. fra Marijan Zubac. Božo je prošao vrlo dobrim uspjehom. Šesti razred završio je šk. god. 1936./37. Razredni starješina bio je dr. fra Svetozar Petric, a Božo je opet razred završio vrlo dobrim uspjehom. Nakon toga je u ljeto 1937. prekinuo školovanje, te stupio u novicijat na Humcu, kako je bilo uobičajeno u ono vrijeme da svršeni šestoškolci stupaju u novicijat; Božo je postao fra Darinko. Po svršetku novicijata je u 7. razredu. Razrednik mu je bio dr. fra Dobroslav Šimović, a u razredu su bila 34 učenika. Fra Darinko je opet prošao vrlo dobrim uspjehom. S njim su bila i trojica odlikaša, od kojih dvojica klerika: fra Stanko Vasilj i fra Krešimir Jukić. U prijašnjim razredima, do novicijata, s njim je u razredu bio i Ćiril Kos, odlikaš, kasnije đakovački biskup. Osmi razred širokobriješke gimnazije fra Darinko je završio šk. god. 1939./40. U razredu su bila 33 učenika, a razrednik im je bio dr. fra Svetozar Petric. Fra Darinko je opet prošao vrlo dobrim uspjehom. U lipnju 1940. polagali su viši tečajni ispit ili veliku maturu. Fra Darinko ga je položio vrlo dobrim uspjehom, proglašen je zrelim i tako je stekao uvjete za upis na fakultet.⁴

Iz svega naprijed rečenog vidljivo je da se Božo - fra Darinko Mikulić nakon početnog nesnalazjenja razvio u vrlo dobrog učenika, štovite da je malu maturu položio odličnim uspjehom, a veliku vrlo dobrim uspjehom. U njega se Provincija svakako mogla pouzdati i on je bio predodređen ili za profesora i odgojitelja, ili za vrsnoga pastoralca. Sve je to međutim spriječio partizanski metak na samom početku njegova svećeničkog života.

4 Ante MARIĆ, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu*, sv. II, Mostar, 2011., str. 481-482, 518-519, 531-532, 555, 564, 567, 569-570, 618-619, 679-680, 685; sv. III, str. 27, 85-86, 190, 235, 240.

Bogoslovni studij

Fra Darinko je s kolegama započeo bogoslovni studij u Mostaru na Franjevačkoj bogosloviji 1940. godine. Bio je odličan student: imao je većinu ocjena *eminens* (izvrstan), brojčane ocjene uglavnom 9. Tako je u prvom semestru 1940./41. polagao ispite iz fundamentalne teologije, kršćanske arheologije, patrologije, povijesti Crkve, te filozofije (logika i ontologija): sve ocjene 9 ili 9½. U drugom semestru isti predmeti, samo iz filozofije etika i psihologija. Ocjene ponešto pokvarene: dvije izvrstan, dvije dobar, a dvije vrlo dobar. Vladanje uzorno (*exemplares*). U prvom semestru 1941./42. godine imao je predavanja i ispite iz sljedećih predmeta: Sveto pismo Staroga zavjeta i Novoga zavjeta (uvodi), povijest Crkve, a iz filozofije: kritika, ascetika i kozmologija. Sve ocjene *eminens* (9 ili 10), osim uvoda u Stari zavjet vrlo dobar (8¾). U drugom semestru isti predmeti, samo iz filozofije: teodiceja, povijest filozofije i Principia gener[alia]. Sve ocjene *eminens* (9 ili 10), osim povijesti Crkve vrlo dobar (8). U trećoj godini, zimskom semestru, polagao je ispite: dogmatika, moralna teologija, kanonsko pravo, pastoralna teologija, ascetika i hebrejski jezik. Ocjene *eminens* i *laudabilis*, osim hebrejskog jezika *bonus* - dobar (7½). Vladanje uzorno. U ljetnom semestru isti ili slični predmeti. Ocjene *eminens* (9, 9½ i 10), a hebrejski jezik vrlo dobar - *laudabilis* (8¾). U zimskom semestru 1943./44. slušao je i polagao predmete: Sveto pismo, dogmatska teologija, moralna teologija i kanonsko pravo. Ocjene *eminens* (9), a kanonsko pravo vrlo dobar - *laudabilis* (8½). U ljetnom semestru samo dogmatsku i moralnu teologiju. Ocjene 8½ i 9. Za akad. godinu 1944./45. upisano je sljedeće: "Nastavio studij na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Umro u toku studija."⁵ Koliki je strah bio od novih komunističkih vlasti da se tajnik Bogoslovije dr. fra Rufin Šilić nije usudio upisati da je ubijen, nego da je "umro u toku studija"!

A posljednje godine studija zbog ratnoga su stanja, a pogotovo nakon bombardiranja samostana u Mostaru, u kojem je bila smještena i Franjevačka bogoslovija, bile veoma teške i nesigurne. Provincijal dr. fra Leo Petrović bio je prisiljen bogoslove premještati iz Mostara sad na jedno sad na drugo mjesto, u mirnije krajeve, kako bi kako-tako mogli nastaviti studij. Među njima je bio i fra Darinko. Valja imati na umu da je on od ljeta 1943. studij nastavio kao svećenik, kako je onda bilo uobičajeno (danas je nužno najprije završiti bogoslovni studij, pa tek onda biti zaređen za svećenika). Najprije su studenti za Uskrs 1944. premješteni u Veljake; među njima je bilo osam već zaređenih svećenika i pet klerika. Iz vremena njihova boravka u Veljacima potječe zanimljiv dopis, u kojem su bogoslovi fra

5 Arhiv Provincije: Liber classificationum ab anno 1937 (katal. II), f. 57; usp. Pavao KNEZović, *Studij bogoslovije u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji 1860.-1945.*, Mostar, 2012., str. 408, 448, 452.

Blago Brkić, fra Bosiljko Kordić, fra Lujo Milićević, fra Urban Pavković, fra Eugen Tomić, fra Stanko Vasilj, fra Darinko Mikulić, fra Radovan Petrović, fra Ljubo Zorić i fra Krešo Jukić tražili od provincijala da se iz Veljaka premjesti župnik fra Slavko Luburić.⁶ Kao razlog navode sljedeće:

Javljam Vam, da je fra Slavko ovdje i kao svećenik i kao župnik u takvom stanju, mi ne znamo, ili s pravom ili bez prava, da apsolutno ovdje ne može više vršiti svoju službu. Ovo Vam javljamo radi dobra i časti najprije nas ovdje, a onda i ciele provincije. Ovdje nema nikakvih ličnih interesa, nego samo razlozi dobra i časti.

Još Vas najuljudnije molimo, da, u interesu mira izmegju njega i nas, ovo sve ostane u tajnosti.

Stanje u Hercegovini, vezano za fratre, se pogoršalo nakon što je početkom kolovoza 1944. bio bombardiran i humački samostan. Stoga je provincijal odredio da u Veljake prijeđu novaci s Humca, njih 12, a da se bogoslovi isele iz Veljaka i pođu u druge župe: Čerin, Gradniće, Mostarski Gradac, Tihaljinu, Drinovce, Rasno i Ružiće. Fra Darinko je bio raspoređen u Gradniće s fra Urbanom Pavkovićem.⁷ O tome je provincijal poslao obavijest i župnicima navedenih župa, navodeći i sljedeće: “U ovim teškim časovima za Provinciju, nadam se da ćete s podpunim razumievanjem shvatiti našu potrebu i dragovoljno primiti određene bogoslove na stan i boravak. Oni su, hvala Bogu skoro svi svećenici, pa je zato i malo lakše ih ukonačiti. Ljetni su dani, pa će i s te strane biti lakše.”⁸ Čini se da je fra Darinko uistinu neko vrijeme boravio u Gradničima, ali je već najkasnije u rujnu ili listopadu 1944. bio na Širokom Brijegu. To saznajemo iz dopisa fra Maksimilijana Jurčića od 2. listopada 1944., kojim javlja provincijalu da sutradan šalje klerike (VII. i VIII. razred) na Široki Brijeg s fra Darinkom Mikulićem. Moli da ih se dobro opskrbi za zimu i da im fra Rade Vukšić ne predaje fiziku i matematiku “jer ga se oni boje, a i ja znam kako je meni bilo”.⁹

Provincijal fra Leo Petrović u jednom dopisu iz prosinca 1944. navodi da je neke bogoslove pozvao natrag u Mostar kako bi tu nastavili studij: fra Eugena Tomića, fra Darinka Mikulića i fra Svetislava Markotića, svećenike, te klerike fra Doma goja Milićevića, fra Ljudevita Rupčića i fra Edu Magzana. Drugi, uglavnom mlađi, studij su nastavili u Čitluku i na Čerinu, ali sad je stanje postajalo sve teže jer su se partizani opasno bili približili, a pred kraj listopada 1944. već i osvojili Brotnjo. Provincijal je 13. siječnja 1945. uputio gvardijanima širokobrijškog i mostarskog

6 Dopis od 10. svibnja 1944. (Arhiv Provincije: SP, sv. 143, f. 33). Nisu potpisali: fra Ivo Bagarić, fra Svetislav Markotić i fra Ljudevit Rupčić.

7 Arhiv Provincije: SP, sv. 143, f. 445.

8 P. KNEZOVIĆ, *Studij bogoslovije u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji*, str. 520-521, 528.

9 Arhiv Provincije: SP, sv. 148, f. 179.

samostana dopis, u kojem javlja da će bogoslovi sa Š. Brijega doći u Mostar, kako bi tu završili predavanja započeta na Čitluku:

Naši bogoslovi u Čitluku i Čerinu nastavljaju učenje bogoslovnih predmeta, premda su im uslovi nepovoljni. Jednako i oni u Sarajevu. Da se posve ne ruinira disciplina među našim bogoslovima i klericima, odlučili smo, da i ovi - koliko budu prilike dopuštale - sakupljeni zajedno rade. Radi toga naredjujemo:

1. da naši bogoslovi pp. oo. fra Darinko Mikulić, fra Eugen Tomić, fra Krešo Jukić i fra Svetislav Markotić, zatim fra Ante Majić, fra Ljudevit Rupčić, fra Domagoj Milićević i fra Eduard Magzan odmah dodju u Mostar, gdje će nastaviti redovito učenje bogoslovnih predmeta; (...).

Dalje naredjujem i pod opterećenje u savjesti svima pretpostavljenima: pp. oo. gvardijanima, ravnateljima naših naukovnih zavoda, profesorima i svim članovima naših samostana u Mostaru i Širokom Brijegu da primjerom i rječju učine sve, kako bi se razklimana disciplina naše učeće mladeži svela na pravu kolotečinu. (...).

Neka se počne s nastavom odmah 15. ov. mj., u ponedjeljak, samo ako ikako bude moguće, bez obzira da li su se svi izkupilili ili nijesu. Koji su na okupu, neka oni rade.

Ne sumnjam, da ste svi duboko uvjereni, da je potrebno ove mjere poduzeti, da se spasi, što se spasiti dade.

Molimo se, draga braćo, u ovim danima tjeskobe dobroti Božjoj, da nam pomogne i udieli milosrdje.¹⁰

Uskoro je uslijedio rasap Provincije: partizani su osvojili Široki Brijeg 7. veljače 1945. i pobili sve fratre koje su tu zatekli, potom 14. veljače Mostar i tu pobili sedmoricu fratara na čelu s provincijalom dr. fra Leom Petrovićem, a isto je bilo i na brojnim drugim mjestima. Bogoslovi su se razbježali kud koji, kao i brojni (drugi) svećenici i nepregledno mnoštvo naroda bježalo je pred partizanima na sjever, preko Konjica i Sarajeva do Zagreba. Po svemu sudeći fra Darinko je želio nastaviti studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, ali o tome nema pouzdanih informacija.¹¹ Svakako, početkom svibnja 1945. i on se s desetinama tisuća hrvatskih vojnika i civila uputio dalje prema sjeveru, u susret savezničkoj vojsci nadajući se tu zaštititi od partizanskih egzekucija. No, engleska ih je vojska, suprotno svim pravilima ratovanja, izručila partizanima, koji su nakon toga pobili desetine tisuća hrvatskih vojnika i civila na "križnim putovima" od Slovenije preko Hrvatske i dalje. Jedan od stradalih bio je i mladi svećenik fra Darinko Mikulić.

10 P. KNEZOVIĆ, *Studij bogoslovije u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji*, str. 551.

11 Usp. P. KNEZOVIĆ, *Studij bogoslovije u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji*, str. 561.

Možda je zanimljivo vidjeti kako je meštar bogoslova fra Dobroslav Šimović ocijenio sposobnosti i vladanje bogoslova fra Darinka Mikulića (17. veljače 1942.): “Umna sposobnost dobra, vladanje bez ozbiljnih prigovora, u dobru dosta stalan, ali s malo topline, u razgovoru nešto rustičan.”¹²

Redovništvo i svećeništvo

Božo Mikulić stupio je u novicijat na Humcu 11. srpnja 1937. i uzeo redovničko ime fra Darinko. Njegova je generacija bila iznimno brojna: obuklo ih se čak 16. Obukao ih je provincijal fra Mate Čturić, a meštar im je bio najprije fra Eugen Tomić st., a naslijedio ga je fra Mile Leko. Četvorica su napustila kao bogoslovi, jedan kasnije kao svećenik: fra Srećko Pejić, istupio 1941.; fra Slavko Prlić, istupio 1941.; fra Boris Božić, istupio 1943.; fra Nevenko Dugandžić, istupio 1943.; fra Urban Pavković, apostatirao 1949. Kao bogoslov preminuo je fra Ljubo Zorić u Mostaru 1944. godine. Kao svećenici su kasnije umrli prirodnom smrću: fra Bosiljko Kordić, umro u Zagrebu kao mladi svećenik 1947.; fra Krešimir Jukić, preminuo u Mostaru 1971.; fra Teofil Leko, umro kao svećenik na Š. Brijegu 1990.; fra Stanko Vasilj, umro u Splitu u bolnici 1993.; fra Eugen Tomić ml., preminuo na Humcu 2005.; fra Blago Brkić, kasnije misionar u DR Kongu, umro kao svećenik u dubokoj starosti na Š. Brijegu 2009. Partizani su od njegovih kolega ubili i fra Luju Milićevića, također na “križnom putu” u Sloveniji u svibnju 1945.; fra Andriju Topića na Kočerinu u svibnju 1945. skupa s njegovim ujakom fra Valentinom Zovkom; brata laika fra Melhiora Prlića u Zagvozdu u veljači 1945.¹³

Prve privremene zavjete fra Darinko je položio na Humcu 12. srpnja 1938. u ruke provincijala fra Mate Čturića. Svečane zavjete položio je u ruke provincijala fra Krešimira Pandžića na Humcu 13. srpnja 1941. Za subđakona je zaređen 1. kolovoza 1943., za đakona 15. kolovoza 1943. a za svećenika 22. kolovoza 1943. Sve u Mostaru, sve redove podijelio mu je mjesni biskup dr. Petar Čule. Mladu misu proslavio je 23. kolovoza 1943.¹⁴ Te je ratne 1943. godine Hercegovačka franjevačka provincija dobila čak 17 novih svećenika: osam je bilo zaređeno u svibnju, a devet u listopadu, među kojima i fra Darinko. Druga skupina svoje je Mlade mise proslavila u rodnim mjestima 29. kolovoza (osim fra Darinka i fra Blage Brkića, koji su Mlade mise proslavili u Mostaru 23. kolovoza; u svoja se mjesta rođenja vjerojatno nisu usudili poći i slaviti Mlade mise zbog ratne opasnosti):

---

12 Arhiv Provincije: SP, sv. 135, f. 185.

13 Robert JOLIĆ, *Novicijat hercegovačkih franjevaca*, str. 158-159.

14 Arhiv Provincije: Imenik franjevaca, str. 64, br. 567.

Tako je dne 29. kolovoza čitava Hercegovina bila u svečanom raspoloženju i veselju usprkos ratnim poteškoćama. Veseli se svećenstvo i narod da očiti Božji blagoslov prati hercegovačku franjevačku provinciju, jer dok mnogi i mnogi osjećaju veliki manjak svećenstva, nama je Bog dao samo ove godine 17 mladomisnika, a brzo će i osamnaestoga na čemu Mu hvala.

Našim mladomisnicima i njihovim dragim roditeljima čestitamo uz želju, da ih Bog dugo svete, marljive i poduzetne počive na slavu Bogu, na diku franjevačkom redu i na korist hrvatskom narodu.¹⁵

No, njihovo je svećeničko djelovanje bilo sve samo ne lako. Nekima su uskoro život prekinuli partizanski metci (fra Darinku, fra Luji Milićeviću i fra Andriji Topiću), drugi su preživjeli (fra Blago Brkić, fra Krešo Jukić, fra Eugen Tomić, fra Stanko Vasilj), ali je većina kasnije bila u komunističkim zatvorima ili progonjena na druge načine. Fra Bosiljko Kordić umro je kao mladi svećenik od tuberkuloze 1947. godine u zagrebačkoj bolnici Rebro, te pokopan na groblju Mirogoj. Fra Urban Pavković je apostatirao, napustio svećeništvo i Red 1949. godine, te se oženio.¹⁶

Smrt u blizini Krapine u svibnju 1945.

Kako je već rečeno, fra Darinko je na bijegu pred partizanima dospio u franjevački samostan zagrebačke provincije u Krapini. To je bilo ujedno njegovo posljednje ovozemaljsko mjesto boravka. Gvardijan krapinskoga samostana fra Ostijan Ostrugnaj zabilježio je u samostansku kroniku nekoliko sudbonosnih dana. U nedjelju 6. svibnja 1945. popodne preko Krapine je bježala Hrvatska Vlada, a potom četiri dana nepregledne kolone vozila i ljudi koji su bježali pred partizanima. Partizani su došli u Krapinu 9. svibnja. Nekoliko dana potom mnogi su se počeli vraćati s granice, "iznemogli, gladni i žedni, prestrašeni i lišeni svega, izmučeni i vraćeni u crnu budućnost". Na same Duhove 20. svibnja vraćale su se cijele kolone iz Slovenije. Među njima su bili i neki franjevci. Pronašao ih je "i pozvao [u samostan] da se odmore i okrijepje, jer nisu jeli već preko 10 dana". Neki su se svećenici smjestili u župnu kuću, a franjevci u samostan. Među franjevcima su bila i trojica iz Hercegovine: župnik fra Metod Puljić, mladomisnik fra Darinko Mikulić i bogoslov fra Julijan Petrović. Ostali svećenici i bogoslovi bili su iz provincije Bosne Srebrene (7), Vrhbosanske nadbiskupije (5), Đakovačke biskupije (3), Krčke biskupije (1) i Zagrebačke nadbiskupije (2). Drugi dan "stigao je u samostan i na župni dvor jedan funkcioner Ozne, popisao svakog pojedinog i naredio je, da se ne udaljuju, nego da budu svi zajedno ili u samostanu ili na župnom dvoru. Kako je kod nas

15 "Još devet franjevaca mladomisnika," *Kršćanska obitelj*, br. 9/1943., str. 133. Uz tekst donesena je i fotografija devetorice mladomisnika, među kojima je i fra Darinko.

16 Arhiv Provincije: Imenik franjevaca.

bilo više mjesta, oni iz župnog dvora pređu u samostan i bilo je njima zabranjeno udaljavati se, a gvardijanu je naloženo da pazi, inače će odgovarati. Tu su bili kao u logoru.” U samostanu su ostali nekoliko dana, a uvečer 4. lipnja “u 10 sati ugasla se sva električna svjetla [u gradu], čuo se štropt motora njihovog kamiona, te je odjurio put u Macelj, u klaonicu tolikih nevinih žrtava. Prema svim podacima i okolnostima tamo su pogubljeni u noći između 4. i 5. lipnja. Veri martyres pro fide et patria! Orate pro nobis!”, zapisao je gvardijan.¹⁷

Te je noći u Lepoj bukvi, u Maceljskoj šumi ubijeno 20 svećenika i redovnika, među kojima i navedena trojica hercegovačkih franjevac (jedan je bosanski franjevac ubijen nešto kasnije). O njihovu ubijanju zabilježio je kasnije Fran Živičnjak, a na temelju svjedočenja oznaša Mladena Šafranka: “Kad su putem svećenici i franjevci vidjeli da ne idu u Varaždin [kamo su im rekli da idu na sud] plaćući su molili za milost, jer ništa nisu krivi, nisu bili vojnici nego svećenici, na što im je [komandant OZN-e Stjepan] Hršak opsovao ustašku majku i rekao ‘da će ih on sada pomilovati’.” Hršak ih je potom ubijao hitcem u glavu, počev od najstarijega dr. Josipa Gunčevića. “Nakon njega ubijao je po redu ostale pucajući im također u glavu. Putem prema jami ti mučenici odbacivali su krunice, medaljice i komadiće kordi [pasića] da bi na taj način označili svoj posljednji put prije smaknuća. Drugi dan su te uspomene pokupila mala školska djeca i odnijela ih u Franjevački samostan u Krapini, gdje se i danas čuvaju kao relikvije pobijene braće.”¹⁸

Tu su njihove kosti ležale sve do iskopa 1992. godine. Njihova je grobnica označena brojem IVd. “U istoj je jami pronađeno i 80 kostura pobijenih hrvatskih časnika i 20 prostrijeljenih lubanja svećenika i franjevaca te žice kojima su bili vezani po dvojica, a svećenici i franjevci pojedinačno.” Tijela su, neidentificirana, pokopana u kriptu novosagrađene crkve Muke Isusove u župi Đurmanec. Nažalost, “kosti nisu na stručan način obrađene, nije o ekshumaciji obaviještena rodbina, nisu identificirani pojedini svećenici, franjevci, časnici i civili”. U Maceljskoj šumi, osim hrvatskih časnika i svećenika, ubijene su i tisuće hrvatskih vojnika i civila, prema nekim izvorima preko 13.000 osoba. Svetu misu u prigodi “ukopa posmrtnih ostataka Maceljskih žrtava iz svibnja i lipnja 1945.” predslavio je zagrebački nadbiskup kard. Josip Bozanić 22. listopada 2005. U svojoj propovijedi između ostalog je rekao: “Božja riječ o čovjekovoj veličini i dostojanstvu i trag razorne moći zla učinjenog ljudskom rukom danas se u Macelju susreću dok ukapamo posmrtnu ostatku naše braće koja su bila ponižena, njihovo dostojanstvo pogaženo, život na okrutan način oduzet, a spomen na njih trebao biti prepušten zaboravu i ništavilu.

17 “Dokumenti o događajima u Lepoj bukvi - Maceljskoj šumi 4./5. lipnja 1945.”, *Mir i dobro*, br. 3/2005., str. 12-13. Veri martyres pro fide et patria! Orate pro nobis! (lat.) - Pravi mučenici za vjeru i domovinu! Molite za nas!

18 “Dokumenti o događajima u Lepoj Bukvi - Maceljskoj šumi 4./5. lipnja 1945.”, str. 14, 15-16.

Njihov je glas utihnuo prije 60 godina, šutnja o njima bila je nametnuta i prisilno provođena, ali došlo je vrijeme da istina iziđe na vidjelo i da ovi naši stradalnici pronađu svoj mir i spokoj.¹⁹ Među njima je i fra Darinko Mikulić iz Kočerina, mladomisnik, pred kojim je bio život - a prekinuo ga je okrutni i neljudski postupak partizanskih zločinaca.

Za kraj donosim misli koje je o pokojnom subratu fra Darinku donio fra Častimir Majić:

Stasiti i zamišljeni fra Darinko zauvijek je iščezao iz vida samostanskog osoblja. Prekinuo je nedosanjani san mladosti u 26. godini života u mračari maceljske jame koja krije tajne njegova i tisuća drugih masakriranih žrtava. Ali one su se iza smrti rasplele pred prijestoljem Svevišnjega, “jer je plaća grijeha smrt, a milosni dar Božji je vječni život u Kristu Isusu, našem Gospodinu” (Rim 7,23), uvjerava nas apostol, sveti Pavao, najveći i najpoznatiji kršćanin svih vremena.²⁰

Dr. fra Robert Jolić

---

19 “Dokumenti o događajima u Lepoj Bukvi - Maceljskoj šumi 4./5. lipnja 1945.”, str. 16, 17. Isto u *Stopama pobijenih*, br. 1, 2008., str. 5-9.

20 Častimir MAJIĆ, *U nebo zagledani*, str. 139-141.

KRVLJU OPEČAĆENI ZA NEBO

Životopisi šezdeset šestorice hercegovačkih franjevaca
ubijenih u Drugom svjetskom ratu i poraću

Priredio:
dr. fra Robert Jolić

Mostar, 2025.